

Carolus Porée

‘Brutus’

Tragoedia
(1708)



Jan-Wilhelm Beck

Institut für Klassische Philologie
Lehrstuhl Lateinische Philologie
Universität Regensburg
Universitätsstraße 31
93040 Regensburg

Februar 2006

Argumentum

L. Iunius Brutus, Tarquiniis in exilium actis, primus Consul a Romanis creatus, filios suos, quod cum Aquiliis et Vitelliis ad recipiendum in Urbem Tarquinius coniuraverant, virgis caesos securi percussit.

Personae

Brutus	Primus Rom. Consul
Pub. Valerius	Consul alter
Tiberius	Bruti filius natu maior
Titus	Bruti filius natu minor
Marc. Valerius	Pub. Val. filius
Albinus	Tarquini legatus
Sulpicius	Cohortis praefectus
<Milites>	

Scena Romae in palatio Bruti.

Scena secunda

Tiberius, Titus

- Tib. Quae causa, frater, vertit huc gressus tuos?
Nostrisne melior mente consiliis faves? 65
- Tit. Omitte, Tiberi, omitte tam dirum nefas
Sperare de me; tuque mentem, dum potes
Mutare, muta. frater hoc fratrem rogat.
Haec causa suadet petere congressus tuos.
- Tib. Meliora, quaeso, loquere. nam quod, per Iovem, 70
Sperare tantum de Tito potui nefas?
- Tit. Suadere quod vis, nocte quod media exequi
Armata properat dextera.
- Tib. armatam manum
Praebere miseris, Regiae avulsum decus
Asserere fronti, erigere deiectum gravi 75
Solum ruina; id, frater, appellas scelus.
- Tit. Violare patris iussa, revocare exules,
Spretis Senatus legibus, patriam hostium
Ultro furori dedere, appello scelus.
- Tib. Violare iussa, iniqua si iubeat pater, 80
Revocare pulsos Urbe, per summum nefas,
Patriae parentes reddere, ubi tandem scelus?
- Tit. Fueritne Roma eiicere Tarquinius nefas,
Sextine culpam luere debuerit pater,
Nil quaero: taceo Regiae crimen domus; 85
Nec tua querelis funera urgebo meis,
Lucretia, eadem generis opprobrium et decus.
Potuerit, esto, levius hoc plecti scelus;
Quamquam nefando poena quae potuit stupro
Gravior rependi? at Regios ultra nequit 90
Tolerare fastus Roma: servitii pudet;
Domino piget parere, qui, quod vult, potest,
Cui lex voluntas, cuius ad nutum tremit
Suspensa plebes, qui supercilio gravi
Vitae necisque mutat arbitrio vices. 95
- Tit. Quid multa? Regnum experta, nunc Regnum fugit,
Servire metuit Roma, libertas placet.
- Tib. Plebeia, nomen dulce, libertas trahit
Mulcetque corda; triste servitium pavent.
Sed vana imago fallit incautum genus. 100
Servire metuit Roma, libertas placet;
An stare, Regno stante, libertas nequit?

	Stat illa coelo, et regnat in coelo Deum Hominumque rector, mortis ac vitae arbiter, Cui lex voluntas, cuncta qui nutu regit Regesque terris dat sui vicarios.	105
	Servire metuit Roma, libertas placet; Et hanc daturum Consulem Romae autumas? Mihi crede, rupit vincula, ut nobis daret Graviora Consul. falleris, Tite, nec vides	110
	Heu! quanta nobis auferat secum bona Eversa Regni forma et imperii decus; Heu! quanta nobis advehat secum mala Rerum potestas tradita in plebis manus. Deiicimur altiore praecipites gradu,	115
	Quo nos merentes extulit virtus patrum; Humiles iacemus, plebe permixti infima. Periere procerum iura, libertas perit.	
Tit.	Privata pereant commoda et cedant loco, Commune poscat si bonum et populi salus.	120
Tib.	Privata omittam commoda et sileam lubens, Commune poscat si bonum et populi salus. At quid Senatus commodi in plebem potest Conferre tantum? quidve, mutata vice, Plebs in Senatum? ipsa, ipsa quid plebes erit Orbata Rege? quis erit imperii status? Immane corpus, cui sit avulsum caput Cuiusque membra, vinculo nunquam satis Compacta firmo, distrahet caecus furor.	125
	Heu! quos tumultus, quanta patietur brevi Dissidia vulgus, lurida ut primum face Cives potentes livor accendet malus, Et hic priorem renuet, hic renuet parem! Iam cerno Romam sanguine aspersam suo, Iam bella surgunt, civis in civem aemulus, Plebs in Senatum, Romaque in Romam ruit.	130
	Dii patrii omen irritum faciant precor! At hoc meretur illa, quod Reges suos Male ulta, turpe subigit exilium pati. Ingrata nimium Roma, iamne tuo potest Animo excidisse, debeas quantum pio Regum labori? hos moenia et iura et Deos Et, quidquid es, dedisse? quo stares loco, Si non iacentem Regiae eveherent manus? Et hoc rependis praemium, hanc reddis vicem?	135
	At perge porro, perge, quod suadet furor, Odisse Reges. veniet aliquando dies, Cervice domita, cum feres illud iugum,	140
		145

	Quod nunc recusas, senties tandem duce Quid sit carere.	
Tit.	at nonne praestabit ducem Dux ipse Consul?	150
Tib.	quem mihi memoras ducem? Qui nempe, spatio se videns clausum annuo, Nil molietur grande, ne Consul sibi Eripiat alter operis incaepti decus. Et vel rapaci multa corradet manu, Vitam ut queat tolerare privatam diu; Donisve plebem redimet incautam suis, Lapsos honores ut sibi referat brevi.	155
Tit.	Fateor, abuti Consul imperio potest. At paret ultro Consuli, Regi abnuit Parere vulgus.	160
Tib.	tu'n mihi obiicias levem Coecamque turbam? vulgus ignoras adhuc Ut nunc refigat illa, quae sanxit modo, Modo ut requirat illa, quae fugit prius. Reges amabat et minores ceu Deos Nuper colebat, nunc suis spoliat bonis, Patria atque Regno. forsán ad solii decus, Dura subactus sorte et oppressus malis, Illos repositet olim et imperii volet Revocare formam. ne velit sero nimis, Cavere nostrum est.	165 170

Scena tertia

Tiberius, Titus, Sulpicius

Sul.	en, Tite, affatus tuos Legatus orat, si tamen per te arbitris Liceat remotis.	
Tit.	veniat.	
Tib.	abscedo et precor, Tecum revolvam, quid tua et fratris salus, Quid ipsa poscat patria, quid Rex, quid Dei.	175

- Gestanda reddat, quaero. quid quaero tamen,
 Quod sponte nobis obtulit Superum favor? 215
 Te fata Regum iniqua, te nostrae movent
 Lacrymae precesque: sentio; auxilium dabis
 Et sceptrum reddes.
sceptrum, quod gerebat occultum, Tito praebet.
 reddere ut possis, cape.
- Tit. Superi! quid offers?
 Alb. dexteram sceptrum offero.
 Non alia melius reddere hoc Regi queat. 220
- Tit. Sceptrumne tectis Consulibus inferre audeas,
 Albine? sceptrum tangere haec ausit manus?
 Alb. Quae dextra sceptrum tangit, ut domino afferat,
 Non illa temere tangit, haec tractat pie.
 Hoc sume.
- Tit. refugit dextra.
 Alb. abiicio ad pedes. 225
sceptrum deponit ad pedes Titi.
- Tit. Illud resume et ocyus tecum refer.
 Alb. Illud relinquo. tu vide, an Regem velis
 Carere sceptro an Regium malis decus
 Recepere per te.
 fingit se abire.
- Tit. quo fugis?
 Alb. Roma pedem
 Efferre propero, iam meas functus vices. 230
Titus sceptrum colligit, Albinum vetat egredi.
- Tit. Albine, pignus recipe depositum male.

Scena quinta

Tiberius, Titus, Albinus

- Tib. Quis clamor aures impulit? quaenam ferit
 Oculos imago? quae manus sceptrum tenet?
 Reflecte gressum, Albine.
- Tit. quod posuit, iube,
 Fatale pignus efferat Bruti domo. 235
- Alb. Frustra iubebit. redde Tarquinio, Tite,
 Vel trade fratri et, frater ut reddat, iube.
- Tit. Me'n hoc iubere? iussa num deceat mea
 Excipere fratrem?

Tib. quidlibet iubeas, vides
Parere promptum. loquere.

Tit. vox haeret.

Alb. moras 240
Abrumpe.

Tit. trepidat dextra.

Tib. quin reddi iubes?

Tit. Hoc redde.

Tib. cuinam?

Tit. redde, cui reddi decet.

Tib. *sceptrum sumit et fratrem amplectitur.*
Accipio iussa, o frater.

Alb. *Titi manum osculans*
o Regum, Tite,
Columen et ultor.

Tit. sinite me: fugiam hinc miser.
Quid lingua dixit?

Tib. castra Tarquini celer, 245
Albine, repete. testor hoc sceptrum et Deos!
Aut reddet Urbi crastinus Regem dies
Aut iste venis totus exhibit cruor.

Actus secundus Scena prima

Brutus, Sulpicius

- Bru. Brevi sciemus, Sulpici, quae sit fides
Habenda monitis, anne Tarquinius velit 250
Armis dolisve sternere ad solium viam.
Dirae ministrum fraudis Albinum et, sibi
Quoscumque comites addidit, iussu meo
Miles tenebit, dum efferent Roma pedem.
Ambos vocavi liberos, aderunt brevi 255
Uterque, patri haud irritam, si res feret,
Operam daturi.
- Sul. liberis uti cave,
Tanto in tumultu.
- Bru. sat scio: haud solam manum
Res ista poscit, exigit mentem arduam,
Magni capacem consili. at mens et manus 260
Utrique nato est, praeter aetatem sapit
Uterque.
- Sul. uterque ne nimis sapiat, time.
- Bru. Aperta loquere, numquid illorum fides
Suspecta? numquid Regis insidias fovent?
- Sul. Invitus equidem, Brute, suspectos patri 265
Nunc reddo natos; sed iubet patriae salus.
Hos saepe vidi flere Tarquini vicem
Et saepe vidi multa cum Albino loqui.
Potui timere, ne quid instruerent doli.
Sed ne timore credulo facerem reos, 270
Animo timores expuli, donec Titum
Albinus, aliquid mente consilii obtegens,
Convenit hodie, et clanculum egerunt simul.
- Bru. Nil suspicandum, Sulpici: novi Titum;
Patri probata non semel Tiberi fides. 275
Sed ne tuos me spernere admonitus putes,
Tentabo utrumque; si quid arcani tegunt,
Brevi revellam. vade, collegam admone,
Praesidia Romae geminet ac multa forum
Cingat cohorte. at ecce se sponte obtulit. 280

- Marc. Omitte, Tiberi, ruere in exitium volens.
 Nil dextra densum militem contra potest
 Tentare ferro. nil, patrem contra, licet.
 Quod liceat unum, castra Tarquini fuga
 Celeri petamus.
- Tit. tune, deserto patre 445
 Patriaque, suades triste perfugium foris,
 Medios per hostes, quaerere et veniae viam
 Praecludere omnem? potius, ah! potius prece
 Ambire utrumque Consulem, amplecti pedes,
 Crimen fateri deceat. in natis habet 450
 Reos uterque, uterque misereri sciet
 Parcetque.
- Tib. timida, ignava nequidquam obiicis
 Consilia. nemo has supplices vidit manus,
 Nemo videbit.
- Tit. supplicem natum parens 455
 Potest videre. nullus est precibus pudor,
 Cum, qui rogatur, munere accepit Deum
 Veniam rogari posse.
- Tib. det veniam mihi 460
 Pater roganti, Consul an reliquis dabit
 Pari obligatis crimine? at certum est tamen
 Omnes periclo eximere. sin prohibent Dei,
 Una perire. vade: quos stravit metus,
 Tu, Marce, socios erige. interea vias
 Quaeram salutis.
- Marc. *egrediens e theatro*
- Tib. spernis oblatam et peris.
 Patrem opperire: nostra num penitus sciat
 Consilia solers, inspice et fratrem edoce. 465
- Tit. Tu fratre ne quid inscio attentas, vide.
 Tecum innocens volo esse vel tecum nocens.

Actus tertius Scena prima

Brutus, Publius Valerius

- Pub. Laetare, Brute: en, illa tempestas gravem
Urbi ruinam, civibus stragem inferens,
Per te repulsa, per te in auctorum caput
Conversa, laurum peperit aeternam tibi. 470
Vincis, triumphas, liberas Romam metu.
- Bru. Non hic triumphis aptus illuxit dies.
Aeterna laurus illa, quam peperit mihi
Furor repressus hostium, aspergi meo 475
Potest cruore et ipsa mutari potest
Laurus cupresso.
- Pub. nempe Tarquinius times
Eiectum, egentem?
- Bru. solus o utinam foret
Tarquinius hostis!
- Pub. tune servilem manum
In castra Regis transfugam aut caeso Duce 480
Trepide latentem metuis?
- Bru. hostis, dum latet,
Securus infert vulnera et gravius ferit,
Quam dum, resecta fronte, manifestis palam
Decertat odiis.
- Pub. iam ferire hostis nequit.
Nullus furori, nullus insidiis locus 485
Relictus ultra; miles excubias agit
Portas ad omnes, compita et vicos tenet
Equitum fidelis turma, discurrit, volat,
Si forte latebris exerat timidum caput
Imbelle vulgus.
- Bru. ista sedulitas placet. 490
Sic perge, sic te Consulem Romae approba.
I nunc, catenas detrahe Albino et, dolos
Ne moliatur deinde vel plebem suis
Moveat querelis, egredi Roma iube.
- Pub. Iubebo. sed tu fronte nescio quid tegis: 495
Oculi minaces fulgurant, vultu dolor
Horrore mixtus emicat. suspiria,
Quamvis recondas pectore, erumpunt tamen:
Quid esse dicam? liberas patriam et gemis.

(Actus III)	Carolus Porée, 'Brutus'	19
Bru.	Gemitus reposcit patria atque utinam nihil Ultra reposcat!	500
Pub.	dubia quid coecis iuvat Torquere dictis pectora? ambiguas, precor, Omitte voces, fare: nostra num doles Metuisve causa? numquis e Valeri domo Scelere implicatus?	
Bru.	vive securus pater Et prole felix.	505
Pub.	ipse sis felix diu, Cuius salute tota stat patriae salus.	

Scena secunda

Brutus

Bru.	Accerse natos, lictor, ... hoc credam nefas? Credam rebelles in patrem et patriam manus Armasse natos? ergo Tarquinius foris Movere bella, perditos cives domi Acuere ferrum, struere legatum dolos, In me tot hostes surgere haud fuerat satis, Si non et in me sanguis exurgat meus Nimiumque carus sanguis? heu! quales mihi Opponis hostes, Roma, quod bellum paras? Iam non Etruscorum inter obstantes globos, Non Regia inter castra quaerendus procul Invisus hostis. hunc miser foveo sinu, Hoc castra posuit pectore, hic pugnam movet Amatus hostis. perdere ut possim, in mea Adigendus ensis viscera, o duras vices!	510 515 520
------	--	---

Scena tertia

Brutus, Titus

- Bru. Tune, Tite, tune patriae exitium paras
Patrique mortem?
- Tit. quod scelus nato exprobras,
Dilecte genitor? patriae exitium parem 525
Mortemque patri? credere hoc Brutus potest
Titumque tanti facere sacrilegi reum?
- Bru. Reus ergo frater?
- Tit. nec ego nec frater reus.
Amat parentem uterque.
- Bru. si neuter nocens,
Quem signat igitur illa vox Aquili ultima, 530
Qui factionis Principem asseruit meo
Sinu foveri, et sanguinis partem mei?
Heu dira vox! vox certa et incerta heu! nimis!
Coniurat in me natus, hoc certum nimis;
Uter ille vero natus, incertum nimis. 535
Ah! quin silebas, barbare, aut melius mihi
Quin indicabas perfidum? incautus pater,
Si tu silebas, filii caderet dolis.
Esto: perire non foret satius patri,
Quam sic paternum pectus in geminas trahi 540
Utrinque partes? liberos inter reum
Videre nec dum nosse? ... sed noscam brevi:
Vel proditorem frater ostendet modo,
Vel ...
- Tit. siste. quid vis frater ostendat tibi?
- Bru. Celare quod vis: quis sit amborum reus; 545
Cur ille, cur tu clanculum toties domi
Aures doloso dederis Albino; an tibi
Immane crimen suaserit, scire hoc volo.
Hoc eruendum; hoc omnibus quaeram modis,
Poenas per omnes.
- Tit. desine. haud opus est minis. 550
En, me nocentem sisto.
- Bru. proditor est Titus?
- Tit. Quamquam fateri poenitet, fateor tamen.
- Bru. Patriam patremque prodis, infandum caput,
Et patris ultra ferre conspectum potes!
Et ferre tantum sustinet crimen pater! 555

- At non inultus perferam: meritas dabis,
 Sacrilege, poenas; sanguine expendes scelus.
- Tit. Pigeat inanes fundere incassum minas.
 Age, fode nati pectus; en, totum patet.
 Non refugit ictum, vulneri occurrit libens 560
 Nimiumque lentam queritur ultoris manum.
- Bru. Ignave, lentam quereris ultoris manum;
 Avidam cruoris scilicet, similem tuae,
 Ad omne semper facinus exertam putas.
 Erras, Tite, erras; illa vel iustum impetum 565
 Amat morari, ut iustius poenam inferat.
 Moriere, sed moriere carnificis manu.

Scena quarta

Brutus, Tiberius, Titus, Sulpicius

- Bru. *ad Tiberium*
 Ah, nate!
- Tib. genitor!
- Bru. vix loqui patitur dolor.
 Sic parricida prodat et patriam et patrem!
- Tib. Ecquis scelestus?
- Bru. quaeris? accivi modo 570
 Utrumque; coram utroque testatus Deos,
 Quicumque Regi vellet auxilium dare,
 Pro scelere poenas, ipse vel natus foret,
 Fuso daturum sanguine. o verum nimis
 Nimisque fatale omen! egressus domo 575
 Illuc citato me tuli praeceps gradu,
 Quo me vocabat subitus armorum fragor:
 Audax perire Aquilius et timidus capi
 Properante dextra iam sibi intulerat necem,
 Iustum recondens impio ferrum sinu. 580
 Iacebat ille strage confusa super
 Semianimis, ater vulnere undabat cruor.
 Accedo propius: perfido civi ingero,
 Quae probra meruit; ille me contra intuens
 Animamque tremulis pene fugientem labris 585
 Paulum moratus, probra ut obiiceret probris,
 'Quid me iacentem, Consul, increpitas', ait?
 'Quid factionis impium appellas Ducem?'

- Dum factionis Principem gremio foves,
 Dum cara patri dextra, dum sanguis tuus, 590
 Tuus ipse sanguis ...', dixit ac vocem premit,
 Alioque vertens lumina et diram evomens
 Animam, execrandus perfuga ingentes mihi
 Curas reliquit: dubius, incertus feror,
 Quem verba spectent ista, quid monstri tegant. 595
 Sed quod maligno presserat silentio,
 Illud retexit conscius culpae Titus.
- Tib. *furens a parte*
 Titus retexit!
- Bru. testor, en, iterum Deos!
 Te vindicabo, Roma. ades propere, advola,
 Capesse iussa, Sulpici.
- Sul. en, adsum: iube. 600

Scena quinta

Tiberius, Titus

- Tib. Periure, frater, perfide, ingrater, impie,
 Sic iura amoris, sic datam violas fidem!
 Arcana profers! ergo fraternam manum
 Gladio parantem quaerere auxilium malis
 Ideo tenebas, fratris ut miserum caput 605
 Patris furori traderes; istos mihi
 Laqueos parabas? nunc siles ... decuit prius
 Silere, cum me proderet lingua impotens.
 At quid moratur dextra, perfidiae ocyus
 Quin ense poenas repetat?
gladium arripit

Scena sexta

Tiberius, Titus, Sulpicius

Sul. *ad Titum*
exarma latus 610
 Gladiumque pone.

Tit. pono.

Tib. cur gladium eximis?

Tit. *ad Sulpicium*
 Absiste.

Sul. *ad Tiberium*
 Consul imperat.

Tib. genitor?

Sul. vetat
 Ingressum amicis vel Tito egressum dari.

Tib. Nam cur?

Tit. facesse, Sulpici; patri obsequar.

Scena septima

Tiberius, Titus

Tib. Loquere: quis error plectit insontem Titum?
 Sontemque fratrem absolvit? 615

Tit. ignotum hactenus
 Cognosce fratrem, fratris et mentem accipe:
 Consul fremebat, quaeque narravit modo,
 Ambigua metuens dicta, inexpertum nihil
 Fuerat minarum, nil relicturus doli, 620
 Dum factionis auctor et sceleris caput
 Oculis pateret. fateor haud animum levis
 Formido cepit, ne quis oppressus metu
 Patri indicaret, quidquid occultum hactenus
 Sceleris remansit. ergo quod solum super 625
 Pro te licebat facere, me feci reum.
 Sic innocenti fraude deceptus pater
 Se nosse certum sceleris auctorem putat.
 Credit nocentem, facere quem solus potest
 Fecitque amor fraternus.

- Tib. o amor! o Tite! 630
 Meliore dignus fratre, tu me sic ames,
 Sic immerentem, dubia cui fratris fides
 Potuit videri? sponte sic fias nocens
 Pro me nocente et funeri obiectes caput?
 Ah! parce fratrem, frater, indignum tuo 635
 Amare damno; redde, quae lingua impotens
 Congessit in te probra: crudelem, impium,
 Male suspicacem, perfidum, ingratum voca;
 Infer merenti, quam tibi immerito necem
 Manus parabat.
- Tit. ista non reddam probra, 640
 Quae dederat error; dextra nec fratrem ferit,
 Propria redemptum morte quem volui et volo.
- Tib. At redde saltem, redde mihi crimen meum.
 Tit. Si reddo crimen, iam fidem obstrictam tibi 645
 Resolvo, fio perfidus; nec iam tuum
 Scelus esse dicas, quod Titus fecit suum.
 Unum oro, de te si quid hac merui fide,
 Dum patris ira detonat nostrum in caput
 Vel dum residat, hinc fuge aut potius sile:
 Amore nostro frueri.
- Tib. quid suades, Tite? 650
 Fugiam aut silebo, dum neci addictus manes?
 Vivam periculo fratris? ah! potius ... ratum est:
 Me, me indicabo Consuli; occultum scelus
 Coram fatebor.
- Tit. hei mihi! quo te abripit
 Male sanus ardor?
- Tib. te neci ereptum volo, 655
 Volo perire.
- Tit. vis perire et me simul
 Perire tecum; dum neci ereptum cupis,
 Fratrem ipse perdis. an mihi ignoscet pater,
 Cum me fuisse conscium culpae sciet?
 Ah! vive, Tiberi, vive securus mei. 660
- Tib. Mihi tibi que consulam ... Albinum pater
 Dimisit ultro; te, vel invito patre,
 Patris furori subtraham. inveni modum ...
 Bene est: vel ambos gladius incolumes dabit,
 Vel ego peribo primus. aggrediar nefas; 665
 Audebo, quidquid et mea et fratris salus
 Audere suadet. nil moror. reducem brevi
 Fratrem videbis vel modo extinctum audies.
- Tit. Qua mente, quonam tendis?

Actus quartus Scena prima

Tiberius, Marcus Valerius

- Marc. Consiste, Tiberi; da, precor, monitis locum:
Attende.
- Tib. nullus insuper precibus locus,
Auremque monitis tandiu ignavis pudet 695
Dedisse. fixum est, quando nil ferro licet
Tentare, patri crimen exponam meum
Adimamque fratri crimen. ah! nimium diu
Errore captus credit insontem pater,
Qui nil inausum liquit, et sontem putat, 700
Qui facere nil est ausus et potuit nihil
Amare praeter. iam satis silui hactenus,
Sceleratus ut sim. plusque peccavi silens,
Quam dum rebelles suscito in patriam manus. 705
Pateat oportet Consuli, pateat scelus,
Quodcumque feci.
- Marc. quale in exitium ruis?
Qua mente Brutus audiet tantum nefas?
Quid faciet aut omittet?
- Tib. iratus fremat,
Distringat ensem, mille poenarum modos
Absumat in me; dum Titum absolvat, nihil 710
Poenae recuso.
- Marc. loquere, quandoquidem lubet.
I, perge, Tiberi, me patri sistam quoque;
Sontem fatebor, offeram letho caput,
Lentumque in iras, parcere et promptum nimis
Pectus paternum, patris exemplo tui, 715
Acuam, excitabo.
- Tib. quid caput frustra iuuet
Offerre letho? vive, Tarquiniis opem
Ut ferre possis, fata si quando sinent.
Iniqua quanquam fata vix ultra reor
Favere coeptis velle. si vellent Dei 720
Revocare Reges, hac forent usi manu.
At nolle quantis, Marce, documentis probant?
Aquilus aegre trahitur in partes meas,
Tandemque tractus spem mihi magnam facit.
Sed mox cadendo nos in exitium trahit 725

Brutoque primus indicat nati scelus;
 Se deinde patri prodit imprudens Titus
 Et, me periculis dum optat incolumem suis,
 Servando perdit. coepta quae damnant Dei,
 Damnemus ipsi. vade: Tarquinius doce, 730
 Si forte poteris, vota quae fuerint mihi,
 Dum sors sinebat, mente qua sortem feram.
 Regum dolebam fata; cum discent mea,
 Doleant vicissim, mortis hoc pretium annuant.
 Unum hoc reposco. Consul occurrit, vale. 735
 Marc. At non sinam perire properantem mori;
 Valerium adibo, ut arceat Bruti manum.

Scena secunda

Brutus, Tiberius

Bru. Tene otiosum, desidem, obscure domi
 Video latentem, nate, dum patriae salus
 Opem reposcit? siccine obsequeris patri? 740
 Sic tela frangis hostium, extinguis faces,
 Consilia reprimis?
 Tib. poenitet dudum otii
 Pudetque. sed ne desidem accusa manum:
 Servit patri patriaeque, dum cessat, manus
 Minusque faceret, illa si faceret magis. 745
 Ne quaere plura: quidquid occultum est doli,
 Hoc tibi revelo, sceleris auctorem affero.
 Bru. Ah! nate, ut isto nuntio recreas patrem!
 Servate, Superi, quod mihi solum est super
 Patriae labantis columen et generis decus! 750
 Accede, Tiberi, digne complexu patris,
 Accede ... refugis, quid retro vultum refers?
 Patrem intuere, amplectere.
 Tib. ah! genitor, cave
 Temerare sanctas perfidi amplexu genas.
 Bru. Quo verba spectant ista?
 Tib. quem amplecti putas? 755
 Bru. Tiberium, amantis dulce solamen patris,
 Spem patriae.

- Tib. erras, Consul. amplexu petis
Fatale monstrum, patriae bustum et domus:
Natum rebellem, parricidam.
- Bru. tu quoque,
Dilecte fili, tu mihi bellum paras? 760
Sed fallis, animum novi, amas patriam et patrem.
- Tib. Si restitutum velle Tarquinii genus
Amare patriam est, hanc amo.
- Bru. o Superi! patrem
Quianam dedistis esse? vel prolem mihi
Quianam dedistis perfidam? hoc deerat mihi; 765
In hunc dolorem triste servastis caput,
Ut nisi rebellis nulla progenies foret
Misero parenti.
- Tib. parce de Superis queri.
Tuis dederunt grande solamen malis,
Cum tibi relictus, fida progenies, Titus. 770
- Bru. Mihi cum relictus fida progenies Titus?
Qui nempe fratrem crimine implicuit suo.
Ah! nate, tene perfidi alloquio frui
Demens sinebam, sceleris ut socius fores?
Tene ille pravum docuit exemplum sequi, 775
Quem tu sequentem prava debueras tuis
Revocare dictis? sed mihi poenas dabit:
Suum tuumque funere expendet scelus.
- Tib. Quid immerentem funeri addicis Titum?
Nil fecit ille nec mihi suasit scelus. 780
Solutus nocentem hunc fecit imprudens amor.
- Bru. At cur sinebas argui sceleris Titum,
Si non nocens est, si tuum totum est scelus?
Quin ipse te, sacrilege, sistebas reum?
Perire patriam scilicet visum est leve, 785
Nisi et periret frater.
- Tib. haud tantos capit
Animus furores. scelera scivisses mea,
Cum se nocentem fingeret frater, nisi
Errore captus crederem infidum mihi
Patrique fidum, scelera confessum mea. 790
- Bru. Saltem venires postea et falso obrutum
Scelere levares.
- Tib. credidi ferro viam
Aperiri ad hostes posse; sperabam tuis
Eripere fratrem manibus et solio exules
Revocare Reges. silui. at egressum mihi 795
Postquam negatum video, me sisto reum:
Solvo innocentem crimine.

Amor recessit, cedat imbellis pudor ...
 Sed gemit uterque: fallor! an lacrymis quoque
 Vultus madentes cerno; nil lacrymis opus,
 Sed opus amore est. ergo si quis amas patrem,
 Simulare crimen desine, ut pateat reus. 865
 Tib. Quid quaeris ultra? non reus patuit satis?
 Tit. Amo parentem et sum reus.
 Tib. Reges amo
 Patremque.
 Bru. patrem amatis, infandum genus!
 Iidemque amatis capita, queis iussit pater
 Aeterna iurare odia. ne sit iam labor 870
 Ambire laudem criminis: voluit reus
 Uterque fieri, uterque se fecit reum,
 Utrumque plectam. spernitis Brutum patrem;
 At sentietis iudicem.

Scena quarta

Brutus, Publius Valerius, Tiberius, Titus

Pub. quis te dolor
 Agit impotentem, Brute? quid torvis minax 875
 Absistit oculis flamma, dum nati ingemunt
 Terraeque fixos luminum obtutus tenent
 Altum silentes?
 Bru. ah!
 Pub. siles.
 Bru. sileam an loquar?
 Miserum parentem, perfidam sobolem vides,
 Quae restitutum Regibus sceptrum velit. 880
 Pub. Superi! quis aures horror implevit meas?
 Ament Tyrannos! oderint patriam Titus
 Fraterque! vinclis tradere hanc iterum velint,
 Parente Bruto et Consule?
 Bru. haud satis: hoc quoque,
 Hoc gloriantur crimine.
 Pub. ah! Tiberi, ah! Tite, 885
 Quo vos iniqua in barbaros pietas tulit?
 Bru. Absiste, Valeri, monstra ne tangas, cave!
 Piget intueri perfidos. miles, procul
 Invisa remove capita, quae coelum nocens

	Faciunt nocenti spiritu. fugite, impii, Donec Senatus audiat vestrum scelus Et ipse poenas exigit meritis pares.	890
Tit.	Quid opus Senatu iudice? en, mortem reus Ultro precatur.	
Tib.	ipse sit iudex pater, Sit ipse tortor et reum plectat nece.	895

Scena quinta

Brutus, Publius Valerius, Sulpicius

Pub.	Credamne dictis, Brute? tu natos velis Coram Senatu facere perfidiae reos?	
Bru.	Fixum ratumque. Sulpici, iussa excipe, Centum vocati in curiam coeant patres.	
Pub.	Ne, quaeso, ne te longius rapiat dolor. Nosti Senatum: sanctus est. at non habet Pectus paternum oculosque. non ille in reis Natos videbit, ut videt iudex pater; Unum videbit crimen. illius manum Iustitia vindex, non amor patrius reget.	900 905
Bru.	quod fieri decet, Faceret Senatus; ipse quod facerem parens.	910
Pub.	Palo alligatos brachia infami, pater, Natos videres cadere lictoris manu?	
Bru.	Sicco viderem lumine.	
Pub.	ah! melius, precor, Quid sit patrem esse, disce.	
Bru.	iam didici satis: Proprium cruorem fundere haud timeat pater, Ubi cruorem dira corruptit lues.	915
Pub.	Generosus ut sit, sit tamen clemens pater Parcatque natis: durum, inhumanum patrem Natura damnat.	
Bru.	Consulem ignavum haud probat Patria nec esse civium agnoscit patrem.	920

- Pub. At nec severum Consulem et rigidum nimis
Patria probarit. displicet populis rigor,
Et liberae urbi lenitas semper placet.
Adhuc magistra regeret imperium manu,
Si non severus, durus, inclemens foret
Tarquinius. 925
- Bru. et adhuc iura Romanis daret,
Si non remissus, mollis, indulgens foret
Tarquinius. illum paterer imperio frui
Nec in parente plecterem nati scelus,
Si non scelesto parceret nato pater. 930
Quidam est salubris et pie saevus rigor,
Acerba quaedam est, impia, exitium sibi
Ferens et aliis lenitas. parcit male,
Quicumque nescit plectere.
- Pub. at tuto parum
Adhuc recentis corpore imperii cruor
Elicitur. 935
- Bru. aegro corpore imperii cruor
Si non repente elicitur, haud stabit diu.
Imperia nulla sede stant melius sua,
Quam quae nocentum firmat effusus cruor.
Haec nostra mens est. si sapis, melius doce
Coram Senatu; ipsique decernant patres,
Deceatne plecti capite an absolvi reos. 940

- Marc. Sic pete, precare et obsecra, ut tandem annuat
Consul coactus.
- Pub. Consulem an cogi licet?
An sic precari Consulem veniam decet? 980
- Marc. Illam petendo cogita forsitan mihi
Te petere.
- Pub. quid ais, nate?
- Marc. sat dixi, pater,
Aut si requiris plura ...
- Pub. nil quaero, sile:
Absiste, crimen patere mihi semper tuum,
Quodcumque sit, latere; si vere es reus, 985
Veniam merere et patriae vive ac patri.
- Marc. Iubes silere; pareo. hoc dicam tamen:
Servare natum si cupis, serva reos.
- Pub. *solus*
Quid esse credam? an ipse concepit nefas?
Simulatne? ... simulat nec fuit culpa reus. 990
Tiberium amat Titumque: concessam cupit
Utrique veniam; ut impetrem, fingit scelus.
Dolus est amantis.

Scena secunda

Brutus, Publius Valerius

- Bru. ecquid huc iterum redit
Valerius?
- Pub. aequum, Brute, se probat et tuis
Dignum Senatus praemium meritis refert, 995
Dum, quos nefando crimine ignaros doli
Implicuit error, poscere ad poenas negat.
Illum parentem nempe conscriptos patres
Non decuit orbem facere, per quem sunt patres,
Per quem fruuntur liberis.
- Bru. si se probat 1000
Aequum Senatus, quod dat exemplum, sequar.
- Pub. Ergo remittes liberis poenam tuis?
Ah! Brute, ut ista voce, ut hoc animo places!
Hic te parentem agnosco, quin autem moras
Abrumpis omnes? quin frui coelo imperas 1005

- Natos aperto? redde conspectum patris
 Ipsumque amorem redde. quid cessas? siles.
- Bru. Quid siscitaris plura? vox una haec satis:
 Quod agere deceat Consulem et Brutum, hoc agam.
- Pub. Aperta loquere, num reis veniam dabis? 1010
- Bru. Videbo.
- Pub. tu videbis! ah! video, nimis
 Nimiumque loqueris. liberis mortem paras.
 Decreta res est. at mihi certum est quoque
 Non ante gressum efferre, quam veniam annuas.
 Quod si rogandus parcat ut soboli pater, 1015
apprehendit manum Bruti, ut osculetur.
 Humilia si requiris obsequia, en, precor.
- Bru. *manum subtrahens*
 Collega, quid agis?
- Pub. Consulem Consul rogo
 Nec pro salute liberum amplecti patris
 Dextram erubesco.
- Bru. liceat o utinam tuis
 Annuere veniam precibus! annuerem lubens. 1020
 Nec dum statutum est liberos morti dare
 Aut liberare morte. me sobolis modo
 Statuit Senatus iudicem, spatium exigunt
 Iudicia. tu permitte consiliis moram.
- Pub. Permitto; tu, quaeso, obsecro, qui sis vide. 1025
 Pater es; paterno nomine indignum nihil
 Admitte.
- Bru. quis ego sim, palam haec faciet dies.

Scena tertia

Brutus *solus*

- Bru. Proh quale munus, patria, imponis mihi!
 Quo fervet aestu, quam asperas patitur vices
 Distractus hinc inde animus! infelix pater 1030
 Miserque Consul! quo feram ancipitem gradum?
 Hortatur inde Consulem patria, hinc patrem
 Amor paternus retinet; ultricem manum
 Patria reposcit, sistit ultricem manum
 Natura: victrix utra cor victum reget? 1035
 Consulne patrem an Consulem vincet pater?

Si parco soboli et sanguinis vocem sequor,
 Quid Roma, quae me Consulem elegit sibi,
 Quae mihi secures criminum ultrices dedit,
 Quae iudicandos tradidit natos mihi? 1040
 Si plecto sobolem et patriae vocem sequor,
 De me quid Orbis sentiet? quo nam ferent
 Animo nepotes barbarum facinus patris?
 Potero ipse vocem sanguinis querulam pati?
 O rigida utrinque fata, quae pariter iubent 1045
 Vel Consulem ignavum esse vel acerbum patrem!
 Resume fasces, Roma, pretiosos nimis,
 Si sunt futuri sanguinis pretium mei.
 Ah! vivite ambo, vivite, o nati, licet.
 Patitur Senatus vivere et patitur pater. 1050
 Ergo rebelles perfidi, ingrati, impii
 Impune vivant patris et patriae in sinu,
 Vidente Bruto et Consule! ah! potius cito
 Pereant rebelles. patris imperio cadant.
 Adeste lictor, Sulpici.

Scena quarta

Brutus, Sulpicius, Milites

Sul. en, promptos vides. 1055
 Bru. Utrumque natum, lictor, huc sisti volo:
 Tu perge, propera.
 Sul. quo iubes?
 Bru. *a parte*
 quid agis, miser
 Et dure genitor? quos neci properas dare?
 Mandare poterit lingua tam tetrum nefas?
 Meone atroces sanguine aspergam manus? 1060
 Quanquam, quid ultra sanguinem appello meum?
 Pium, innocentem, criminis purum dedi;
 Illum nocentem, perfidum, impurum, impium
 Fecere nati. hostilis est nec iam meus,
 Fundatur ... eheu sanguinem frustra meum 1065
 Abdico, reclamatur sanguis. o patris potens
 Blandumque nomen! trepida quo virtus fugit?
 Odisse natos perfidos volo nec potest
 Imbelle pectus: etiam amat. pereant tamen:

	Quo cariores, hoc rei magis, hoc magis Meruere mortem, hoc Roma debebit magis. At enim Senatus morte non damnat reos. An, si Senatus Consuli indulgens suo Plectendum in aliis, in meis dubitat scelus Punire, dubitem Consul? exemplo decet	1070
	Probare, quid sit Consul. exemplo decet Terrere, quotquot patriae bellum parant. Cede ergo, licet invictus ac vinci dolens, Amor paterne, cede: amor patriae iubet Et, quam obligavi Romulo et Superis, fides.	1075
Sul.	I, perge tandem, Sulpici, natis para Infame, quod meruere, supplicii genus. Quam dura Bruti imperia! quam durae facis Sortis ministrum!	1080
Bru.	abscede nec miseri patris Loquendo luctus aspera. en, proles subit, Et iam rebellat pectore exurgens amor. Age pectus, animos Consulis dignos cape.	1085

Scena quinta

Brutus, Tiberius, Titus

Tib.	Adsum vocatus. vivere an per te, pater, Nato licebit? an iubes natum mori?	
Tit.	Pater est supremus mortis ac vitae arbiter. Auferre lucem, quam dedit, si vult, potest. At non sinat paternus in natos amor.	1090
Bru.	Satis paternus patuit in natos amor. Nec vos amasse tandiu, immeritos licet, Poeniteat. unum poenitet, quod iam pie Non licet amare perfidos; et amo tamen Vel perfidos, vel sanguinis cupidos mei; Ambo parenti credite: infandum licet, Abominandum sitis aggressi nefas, Tamen hoc inultus paterer et labem sinu Premerem sub alto, si patrem vester furor Spectaret unum. at patriam, at Romam petit, Cuius tueri iura et ulcisci decet, Pro qua decebat mille vos mortes pati, Et dulce fuerat, anima si vobis foret	1095 1100 1105

- Romana, nati. at criminis tanti reos
 Nec vos Senatus, ut velit, morti potest
 Eximere, et ipsi non bene absolvant Dei.
 Vos Roma damnat, nomine et patrum et Deum,
 Brutumque poenas sumere ultrices iubet. 1110
 Durum est iubentis patriae imperia exequi,
 Si poena in ipsum patriae ultorem cadit,
 Scelerisque vindex parte se privat sui.
 Ut dura sint imperia, parendum tamen.
 Est liberanda, quam dedi Superis, fides. 1115
 Mors oppetenda est, ite, date ferro caput.
- Tib. Mors oppetenda, et imperat mortem pater:
 Ah! ...
- Tit. tune letho utrumque damnasti caput?
- Bru. Utrumque.
- Tit. genitor, pedibus advolvor tuis.
- Tib. Ad genua victus accido.
- Tit. haud vitam precor, 1120
 Reus in parentem nec semel meritus mori.
- Tib. Non oro veniam; frater ut vivat precor,
 Nullo inquinatus scelere, quo mereat mori.
- Tit. Non te movebunt lacrymae, quas non mihi,
 Fratri sed uni impendit in luctus meos 1125
 Oculus avarus?
- Tib. non movent suspiria,
 Quae premeret imo corde generosus pudor,
 Si non docerent fratris immeritae vices
 Nihil pudere?
- Tit. ignosce. te patrem proba.
- Tib. Me plecte. fratri, qui meum scivit scelus, 1130
 Sed improbavit, parce. te iustum proba.
- Bru. Surgite ... parentem nil movent lacrymae et preces.
 Reus est uterque, et mente qui struxit dolos
 Et qui silendo fratris adiuvit scelus;
 Pereat uterque.
- Tit. ah! frater!
- Tib. infelix Tite! 1135
- Tit. Morieris ergo?
- Tib. fratris expendes scelus?
 Erumpe, quando nulla spes veniae super,
 Erumpe tandem, qui loqui prohibes, pudor.
 Aut quid vereris nescium flecti patrem?
 Atrox, cruenta genitor, ergo sic amas? 1140
 Sed nunquam amasti. sola sanguineum regit
 Ambitio pectus. quos tibi fasces dedit
 Iniusta Roma, sanguine expendis tuo

- Emisque tanti, hos ne quis invideat tibi.
 I, nunc, Tyrannos patria exactos cane, 1145
 Media Tyrannum in urbe dum Consul geris
 Mactasque natos; facinus ignotum hactenus
 Ipsis Tyrannis.
- Tit. impotens loquitur dolor.
 Ignosce, genitor.
- Bru. peccat in solum patrem:
 Ignosco.
- Tib. nunc ignoscis, ah! potius feri! 1150
 Quid lentus haeres? ipse quid lentus moror?
 Da, miles, ensem; poscitur sanguis: dabo.
militis in ensem ruit.
- Bru. Miles, furem siste et ad palum trahe,
 Patriae immolandum.
- Tib. contine indignas manus.
 Ad mortem eundum est, ibo: nil opus est duce. 1155
 Adesto, adesto, Consul, et propius necem
 Luminibus hauri. satia inexpletam sitim
 Nostro cruore.
- Tit. frater, expecta: sequor
 Mortemque obibo primus.

Scena sexta

Brutus, Titus

- Tit. en, morior, pater;
 Sic imperasti, morior et vitam lubens 1160
 Expendo. res haec una morituro facit
 Iustos dolores: morior in patrem reus;
 Ne moriar idem invisus et tantum feram
 Luctum sub umbras, excipe amplexu pio
 Amans amantem: hoc munus extremum dato. 1165
 Age, pande nato brachia; hoc te, per Deos,
 Per istum amorem patriae ...
- Bru. patriam invocas,
 Quam prodidisti nempe.
- Tit. per amorem patris.
- Bru. Accede, quamvis horreo, amplexum pete.
- Tit. Isto beatus pignore ad mortem ruo. 1170
 Tu fruire laude, nostra quam tibi mors feret.

Bru. *solus*
 Adeste, nunc adeste, Roma, Orbis, Dei:
 Utrum vocari patriae merear pater,
 Statuite. tuque sera posteritas, vide
 Et disce, quo Romana libertas mihi
 Sit empta pretio. heu! ... patrium pectus gemit.
 Igosce, Roma, ignosce neu gemitum exprobra.
 Tibi liberorum sanguinem impendo, offero;
 Gemitum rependo liberis, utrum hoc nimis?

Scena septima

Brutus, Publius Valerius

Pub. Ah! Brute, quo mentem ira praecipitem rapit?
 Ubi illa, ubi petita consiliis mora?
 Vix esse iudex incipis, cum iam pater
 Non es vel esse desinis. natum iubes
 Utrumque cadere; dum loquor, forsitan cadunt.
 Iterum precantem respice ... immotus siles!
 Mandata revoca, vel ego ...

Scena octava

Brutus, Publius Valerius, Sulpicius

Sul. *lictoris manu*
 Perit uterque natus; et pariter perit
 Proprio peremptus ense, confessus reum
 Tuus ipse, Valeri, Marcus.

Pub. *egrediens e Theatro*
 o Superi.

Bru. *bene est.*
 Iam vindicata est Roma. nunc o, nunc meas
 Dii sospitales, aequa si posco, preces
 Audite: duro patriam exemi iugo;
 Hanc deinde si quis premere servitio velit,
 Exorere nostro sanguine impatiens iugi

Liberque civis, teste qui Roma novum
Feriatur Tyrannum, sitque fatale omnibus
Nomen Tyrannis Brutus. hoc unum precor,
Unum hoc parenti, Consuli, ultori date.

1195

Finis

Hinweise zur Textgestaltung

Zugrunde liegt die Ausgabe von 1745. Zusätzlich verwiesen sei auf die mir erst zu spät bekannt gewordene Edition von Flamarion (Diss. 1994, erschienen 2002).

Die orthographischen Eigenheiten des Originals wurden nach Möglichkeit beachtet. Orthographie und Interpunktion wurden jedoch überarbeitet und vereinheitlicht. So wurde stets *i* für im Original mehrheitlich verwendetes *j* gedruckt. Immer groß geschrieben wurde: *Consul, Tyrannus, Orbis und Rex, Regnum, Regius* usw., *Superi* sowie 314, 397 *Deos*; klein dagegen: *pater, patres, patria, imperium* sowie 18 *triumphum*, 227 *relinquo*, 326f. *sacramentum*, 511 *legatum*, 610 *poenas*; zusammen 542, 1021 *necdum*, 1042 *quonam*.

- 30 *religio* statt *relligio*
- 834 Sprecher ergänzt
- 972 *querar* statt *quera*
- 1070 *cariores* statt *chariores*

'Komma' gestrichen vor *et, atque, -que, neque, nec, aut, vel, -ve, an, sive, quam* u.ä.: 4, 5, 7, 20, 21, 33, 35, 41, 53, 58, 87, 95, 98, 103, 105, 112, 119, 120, 121, 122, 127, 142, 161, 165, 167, 168, 169, 173, 176, 183, 189, 193, 197, 217, 217, 226, 228, 237, 244, 246, 251, 252, 267, 279, 281, 282, 289, 290, 294, 297, 299, 301, 304, 310, 311, 313, 317, 321, 324, 325, 326, 345, 348, 358, 367, 380, 381, 381, 388, 389, 396, 397, 427, 429, 431, 445, 447, 451, 463, 465, 467, 476, 480, 482, 492, 493, 499, 500, 503, 505, 514, 523, 525, 526, 528, 533, 542, 553, 560, 569, 574, 578, 584, 591, 592, 610, 613, 621, 629, 634, 642, 648, 649, 651, 656, 661, 666, 668, 669, 674, 697, 701, 708, 725, 742, 744, 744, 750, 758, 761, 778, 780, 789, 791, 794, 829, 836, 843, 867, 867, 876, 878, 882, 884, 891, 895, 898, 902, 917, 920, 921, 928, 931, 942, 947, 950, 957, 959, 960, 964, 969, 970, 971, 975, 976, 977, 986, 986, 990, 991, 994, 1006, 1011, 1017, 1021, 1030, 1036, 1037, 1041, 1046, 1050, 1053, 1057, 1064, 1068, 1078, 1080, 1084, 1100, 1103, 1109, 1121, 1133, 1143, 1146, 1153, 1160, 1163, 1174, 1177, 1183, 1194

'Komma' gestrichen nach: 253 *meo*, 301 *domo*, 329 *metu*, 346 *honorem*, 701 *nihil*, 725 *cadendo*, 853 *pater*, 906 *tibi*, 966 *piget*, 1079 *iubet*, 1124 *quas* sowie im Argumentum nach *Vitellius* und *Tarquinius*

'Komma' ergänzt: 121, 143 *et*, 164, 170, 173, 234 *iube*, 237 *et*, 245, 252, 262, 269, 277, 278 *admone*, 290 *et*, 292, 293 *sim*, 294, 296 *dedit*, 364, 408, 408, 415, 449 *pedes*, 456, 456, 465, 466, 468 *en*, 492 *et*, 508 *lictor*, 537, 551, 559 *en*, 568, 571, 583, 591 *sanguis*, 594 *feror*, 599 *advola*, 600 *en*, 614, 624, 631 *ames*, 636, 639, 650, 653, 666, 691, 700 *putat*, 705 *scelus*, 728 *et*, 729, 737 *erras*, 806 *ducem*, 813, 817 *en*, 826, 853, 857 *quid*, 893, 900 *ne*, 909, 914, 924, 926, 941, 944 *vicem*, 954 *perdatque*, 982 *dixi*, 992, 999 *patres*, 1001 *exemplum*, 1016 *en*, 1025 *tu*, 1027, 1055 *en*, 1057 *agis*, 1076, 1077, 1080, 1080, 1082, 1082, 1085 *en*, 1137 *super*, 1138 *prohibes*, 1156 *adesto*, 1159 *en*, 1167, 1173, 1175

'Komma' statt 'Punkt': 863, 884

'Komma' statt 'Doppelpunkt': 54, 438, 496

'Komma' statt 'Strichpunkt': 300, 376, 683, 970

'Punkt' ergänzt: 613, 851, 1138, 1189 *Superi*

'Punkt' statt 'Doppelpunkt': 17, 99, 122, 154, 159, 170, 183, 194, 224, 227, 269, 275, 280, 298, 335, 409, 425, 495, 497, 535, 582, 595, 599, 795, 814 *Tite*, 863, 873, 904, 968, 1072, 1091, 1102, 1141

'Punkt' statt 'Strichpunkt': 34, 212, 314, 407, 724, 898, 901

'Punkt' statt 'Komma': 260, 757, 928, 1054 *Sulpici*, 1086, 1106

'Strichpunkt' gestrichen: 727 *Titus*

'Strichpunkt' statt 'Punkt': 211, 274, 534

'Strichpunkt' statt 'Doppelpunkt': 45, 67, 85, 88, 91, 99, 116, 212, 286, 341, 343, 405, 545, 549, 636, 638, 653, 662, 726, 765, 855, 945, 987, 1033, 1062, 1096, 1178, 1187

'Strichpunkt' statt 'Komma': 48, 394, 557, 559, 565, 584, 606, 614, 710, 733, 736, 818, 863, 974, 992, 1097, 1162, 1166

'Doppelpunkt' gestrichen: 1158 *sequor*

'Doppelpunkt' ergänzt: 987

'Doppelpunkt' statt 'Punkt': 404, 652, 1192

'Doppelpunkt' statt 'Strichpunkt': 212, 302, 393, 901, 1158

'Doppelpunkt' statt 'Komma': 542, 556, 600, 617, 846, 1035, 1162, 1172

'Fragezeichen' ergänzt: 783, 784; statt 'Ausrufezeichen': 804

'Ausrufezeichen' ergänzt: 652, 1150 *ah*; statt 'Fragezeichen': 479

'Anführungszeichen' ergänzt: 10ff., 586ff.